

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף יג

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית

העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף יג

[א] צרם אוזן הבכור

קנסו אותו וגם את בנו

מדין תורה בכור תם קרב במקדש ובשרו נאכל

לכהנים. ובכור בעל מום ניתן לכהנים והם

שוחטים אותו ואוכלים אותו במדינה.

ובזמן הזה שאין בית המקדש, הבכור התם רועה

עד שיפול בו מום מעצמו, ואז יהיה מותר לכהן

לשחטו במדינה. אבל **אסור להטיל מום בבכור**

התם בכוונה, שנאמר, "כָּל מוּם לֹא יִהְיֶה בּוֹ" (ויקרא

כ"ב כ"א), ללמד, שאסור לעשות מום בבהמת

קדשים.

וכהן שהטיל מום בבכור, קנסו אותו חכמים, שלא

יהנה ממנו.

ולא רק אותו קנסו, אלא אף את בניו אחריו, ולכן

כשמת אותו כהן, גם בניו אסורים להנות מהבכור.

[ב] מכר עבדו לנוכרי

קנסו אותו וקנסו את בנו

ישראל שמכר עבד כנעני שלו לנוכרי, מדין תורה

גופו של העבד ברשות בעליו הראשון, אלא שהוא

עובד לנוכרי.

ומאחר שבמכירה זו המוכר מונע מהעבד מלקיים

מצוות, שהרי כשהוא ביד הנוכרי, הנוכרי מעכבו

מלקיים, **קנסו חכמים את המוכר לאבד קניינו**

בעבד, להוציאו לחירות, ולכן אם ברח העבד

מהנוכרי, לא יוכל המוכר לחזור ולהשתעבד לו.

ולא רק את המוכר עצמו קנסו, אלא גם את בניו

אחריו, ולכן כשמת אותו מוכר, גם בניו אסורים

להשתעבד בעבד.

[ג] המזבל שדהו בשביעית

אותו קנסו ולא את בנו

יש עבודות קרקע שלא נאסרו מהתורה בשביעית,

אבל נאסרו מדברי חכמים.

כגון, לקוץ את השדה, כלומר ליטול ממנה קוצים

שבה.

וכן לזבל את השדה, בין על ידי הבאת הזבל בעגלות,

ונתינתו בשדה, שבכך השדה נקראת שדה שנטייבה, ובין

על ידי הבאת בהמות לשדה, להטיל בה גללים, שבכך

השדה נקראת שדה שנדיירה, כלומר שנעשית דיר

לבהמות.

ומי שעבר וקוץ את שדהו בשנה השביעית, אף

שעבר על דברי חכמים, לא קנסו אותו, ומותר

לזרוע את השדה בשנה השמינית.

ומי שעבר וזיבל את שדהו בשנה השביעית, קנסו

אותו חכמים, שלא יזרע את השדה בשנה

השמינית.

ואמר רבי יוסי ברבי חנינא שכך קבלה בידו,

שדווקא את המזבל עצמו קנסו חכמים, אבל אם

מת, בנו מותר לזרוע את השדה בשנה השמינית.

[ד] המכוון מלאכתו במועד ומת

אותו קנסו ולא את בנו

נתבאר לעיל, שכל המלאכות שהתירו לעשותן

במועד, התירו לעשותן במועד רק כשארע שהוצרך

לעשותן במועד, אבל אסור לאדם לכוון זאת, ואם

כוון מלאכתו למועד, קנסו אותו חכמים לאבד

אותה מלאכה, ולא יהנה ממנה.

ורבי ירמיה שאל את רבי זירא, האם רק את

העושה קנסו שלא יהנה מאותה מלאכה, אבל אם

מת, את בניו לא קנסו, והם מותרים באותה

מלאכה, או שהקנס היה שלא להנות מאותה

מלאכה, ואם כן, גם את בניו אסורים.

ואין להביא ראיה מדין צרם אוזן בכור, שקנסו את

העושה וגם את בנו, כי צרימת אוזן הבכור יש בה

איסור תורה. ואפשר שדווקא באיסור תורה

החמירו, אבל המכוון מלאכתו במועד, אין כאן

איסור תורה, ולא קנסו את בנו.

וכמו כן אין להביא ראיה מדין מוכר עבדו לנוכרי,

שקנסו את העושה וגם את בנו. כי מכירת עבד

לנוכרי חמורה, שעל ידה מבטל את העבד מקיום

המצוות בכל יום, אבל המכוון מלאכתו במועד,

אין כאן איסור חמור כל כך, ולא קנסו את בנו.

אבל יש להביא ראיה מדין שדה שנזדבלה

בשביעית, שקנסו את העושה ולא קנסו את בנו.

ששני אלו הם איסורים מדברי חכמים, ואם כן,

כשם שבזה לא קנסו את בנו כך בזה לא קנסו את

בנו.

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף יג

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

[ה] המטמא טהרותיו של חברו

אותו קנסו ולא את בנו

יש אומרים, שמי שהמזיק את חברו בדבר שאינו ניכר, כגון מטמא טהרותיו של חברו, שאין הטומאה ניכרת, והרי הם כבתחילה. מדין תורה פטור מלשלם לו [=היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק]. **אבל חכמים קנסו את העושה זאת במזיד**, כדי שלא ילך כל אחד ויזיק את חברו בהיזק שאינו ניכר.

ואמר אביי, שכך קיבל מרבתי, **שדוקא את המזיק עצמו קנסו, אבל את בנו לא קנסו**, ואם מת המזיק, בנו פטור מלשלם.

קנית בתים עבדים ובהמה במועד

אין לקנות במועד בתים עבדים ובהמה, אלא כשיש בכך צורך המועד, וזאת באחד משני אופנים.

א. לצורך הקונה.

אם הקונה צריך לדברים אלו עצמם לצורך המועד, מותר לו לקנותם במועד. ומאחר שמותר לקונה לקנות, מותר למוכר למכור לו.

ב. לצורך המוכר.

אם המוכר צריך ממון לצורך המועד, שאין לו מה לאכול, מותר לו למוכר דברים אלה, כדי לקבל דמיהם במועד. ומאחר שמותר למוכר למכור, מותר לקונה לקנות ממנו.

שכר פעולה כשאינ לפועל מה לאכול

נתבאר, שאין עושים מלאכות במועד, אלא דבר האבד, או דברים שהם צורך המועד.

ורבא שאל את רב נחמן, האם האופנים המותרים הם רק כשיש בהם צורך לבעל המלאכה עצמו, או שכמו לענין מכר, גם בזה, כשיש צורך לפועל, שאין לו מה לאכול, גם כן הותר לתת לו לעשות מלאכה במועד להתפרנס ולאכול, אף על פי שאין בזה צורך לבעל המלאכה.

ומתחילה רצה להביא ראיה ממשנתנו, שכששנינו בא שהמכירה מותרת גם לצורך המוכר, שאין לו מה לאכול, נתכוננו ללמד, שכן הדין תמיד, כלומר מחמת הסברא הזו, שאין לו מה יאכל, הותר חולו של מועד, לא רק במכר, אלא אף במלאכה. **אולם דחו זאת.**

ואביי הביא ראיה מהמשנה בדף י"ח בה מפורש, שגם המלאכה הותרה לצורך הפועל שאין לו מה לאכול.

שכך שנינו, אין כותבים שטרי חוב במועד, ואם אין המלוה מאמין ללווה, או שאין לו מה יאכל, מותר לכתוב בחולו של מועד.

ועל כרחך שמה ששנו "או שאין לו מה יאכל" הכוונה לכך שאין לסופר מה לאכול, שהרי מחמת הלווה כבר נתבאר שמותר, ואם כן למדנו שהותרה המלאכה כשהפועל צריך לשכרה כדי שיהיה לו מה לאכול.

אומנים שעושים מלאכה

בערבי פסחים עד חצות

לדעת חכמים במסכת פסחים, גם במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בערבי פסחים קודם חצות, שלוש אומנויות, מותרים לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות, בכל אופן, גם במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה.

והטעם לכך כי מצינו בהם אופן, שהם מותרים לעשות מלאכה אפילו בחולו של מועד עצמו, ולכן בערב פסח מותרים בכל אופן. ואלו הם:

א. חייטים.

מאחר שמצינו קולא במלאכת תפירה אף בתוך המועד, שהדיוט שאינו אומן תופר כדרכו במועד. הקלו במלאכה זו בערב פסח עד חצות, להתיר מלאכה זו לגמרי, ולכן, בכל מקום חייטים עושים מלאכתם בערב פסח עד חצות.

ב. ספריים.

מאחר שמצינו קולא במלאכת התספורת אף בתוך המועד, שהבא ממדינת הים והיוצא מבית האסורים, שלא יכלו להסתפר קודם המועד, מותרים להסתפר במועד [כפי שיתבאר בעזה"י בפרק שלישי]. הקלו במלאכה זו בערב פסח עד חצות, להתיר מלאכה זו לגמרי. ולכן, בכל מקום הספרים עושים מלאכתם בערב פסח עד חצות.

ג. כובסים.

מאחר שמצינו קולא במלאכת הכיבוס אף בתוך המועד, שהבא ממדינת הים והיוצא מבית האסורים, שלא יכלו לכבס קודם המועד, מותרים לכבס במועד, [כפי שיתבאר בעזה"י בפרק שלישי]. הקלו במלאכה זו בערב פסח עד חצות, להתיר מלאכה זו לגמרי, ולכן, בכל מקום הכובסים עושים מלאכתם בערב פסח עד חצות.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף יג

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

החילוק בין היתר מועד להיתר ערב פסח

נתבאר, שפועל שאין לו מה לאכול, מותר לעשות כל מלאכה בחולו של מועד, גם כשאין בה מחמת עצמה שום צורך למועד.

והקשה על כך רב ששת, הלא נתבאר, שבערב הפסח התירו לגמרי, מלאכות שמצאנו להם היתר באופן מסוים במועד עצמו.

ומעתה, אם כל דבר שמצינו לו אופן מסוים שהוא מותר במועד עצמו, יש לו היתר בערב הפסח בכל אופן. יש לנו להתיר בערב הפסח את כל המלאכות, שהרי כל המלאכות יש להם היתר באופן מסוים במועד עצמו, והוא, כשאין לפועל מה לאכול.

ורב פפא ורבינא ורב אשי דחו את דברי רב פפא, כי אמרו, שלא די בכך שיש למלאכה אופן של היתר במועד, כדי שתותר לגמרי ערב הפסח.

שאם כן הוא, יש לנו להתיר בערב הפסח את הבניה, שיש לה אופן של היתר במועד, כגון כשהכותל נוטה לפול [כפי שנתבאר בדף ז'].

וכמו כן יש לנו להתיר לסופר לעשות מלאכתו בערב הפסח, שמצינו לו אופן של היתר במועד, לכתוב קידושי נשים וגיטין ושוברים [כפי שיתבאר בעזה"י בדף י"ח].

ובאמת אין הדבר כן, כי במועד טעם איסור המלאכה הוא משום שאין לטרוח במועד, וכל מקום שראו חכמים להתיר משום הפסד, התירו.

ובארבעה עשר בניסן, לא התירו כל דבר שיש לו אופן של היתר במועד, אלא רק דברים שיש בהם צורך יום טוב, והם חייטים ספרים וכובסים. והוא הדין אם אין לו מה לאכול, שאין לך צורך יום טוב גדול מזה.

פנוי הבית במועד

אין מפנים כלים מבית שבחצר זו, לבית שבחצר אחרת. אבל מבית לבית באותה חצר, מותר.

להוליך ולהביא כלים מבית האומן

בארבעה עשר בניסן, כלומר ערב הרגל, מותר להוליך כלים לבית האומן כדי שיתקנם לאחר המועד. ומותר להביא לביתו כלים מתוקנים מבית האומן, אף על פי שאינם לצורך המועד.

ובמועד עצמו, בכל אופן אין מוליכים כלים לבית האומן כדי שיתקנם אחר המועד. אבל להביא כלים מבית האומן, פעמים מותר, ופעמים אסור.

כלים שצריכים להם במועד כגון כד וכוס, מותר להביאם במועד מבית האומן, כד מבית הכדר, וכוס מבית הזגג. וכלים שאין צריכים להם במועד, אין להביאם במועד מבית האומן.

ואם אין לאומן מה לאכול, ומבקש שכרו במועד, והבעלים חוששים להניח אצלו את הכלי, שמא ימכרנו, או יתבע מהם שכר פעם נוספת, גם כלים שאין צריכים להם במועד, מותר לבעלים ליטלם מבית האומן, ולהניחם בבית סמוך. ואם יש חשש שיגנבו משם, ומהחצר הסמוכה, יביאו אותם הבעלים בצנעא לביתם שלהם.

את הדינים הללו העלה רב פפא, על ידי ששאלו רבא סתירה בין משנתנו, בה מבואר שאסור להביא כלים מבית האומן, למשנה במסכת פסחים, בה מבואר שמוליכים ומביאים, ועשה זאת רבא, לבדוק את רב פפא, אם ידע לתרץ כהלכה.

כיסוי קציעות

הקציעות הן תאנים יבשות, והיו עושים אותן על ידי שהיו שוטחים תאנים בשדה לייבשם.

ומבואר במשנתנו, שתנא קמא, מתיר לחפות [=מכסים] אותן במועד בקש, מפני הגשמים שלא ירדו עליהם וירטיבו אותן. ורבי יהודה מתיר אף לעבות.

ורבי חייא בר אבא ורבי אסי נחלקו בביאור הענין, ואמרו דבריהם משמם של חזקיה ורבי יוחנן.

לדעה אחת, החיפוי שמתיר תנא קמא, הוא כיסוי הקציעות בענפים שיש ביניהם רווח, ואין כאן כיסוי גמור. והעיבוי שמתיר רבי יהודה, הוא כיסוי הקציעות בענפים סמוכים זה לזה, שיש כאן כיסוי גמור.

ולדעה אחת, החיפוי שמתיר תנא קמא, הוא כיסוי הקציעות בענפים אף בלא שיהיה רווח בין הענפים. והעיבוי שמתיר רבי יהודה, הוא שמלבד הכיסוי בענפים, אוסף את התאנים יחד כמו ערימה, שיהיה קל לכסותם היטב. וכן שנינו בברייתא שלדברי רבי יהודה עושה אותו כמין כרי.

מכירת דברים שהם צורך המועד

לדעת תנא קמא, מוכרי פירות כסות וכלים

קישור לקבלת ה"בקי צור" ©

בקיצור

ללמוד להביין ולזכור

מסכת מועד קטן דף יג

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

מוכרים מרכולתם בחולו של מועד לצורך המועד, אלא שעליהם לעשות זאת בצנעה, שמא יאמרו זה לוקח שלא לצורך המועד.

ומתחילה הסתפקו, שמא אמר רבי יוסי, שאין זו אלא חומרא שהחמירו המוכרים על עצמם, לעשות בצנעה, אבל מעיקר הדין מותרים למכור אף בפרהסיא.

ומסקנת הגמרא שרבי יוסי אמר שיש להחמיר יותר מדברי תנא קמא, ולא למכור כלל, שכך החמירו על עצמם תגרי טבריא.

צידה דישה וגריסה לצורך המועד

לדעת תנא קמא, הציידים צדים חיות ועופות ודגים בחולו של מועד לצורך המועד, והדשים דשים וכותשים חיטים בחולו של מועד לצורך המועד, והגורסים טוחנים פולים בחולו של מועד לצורך המועד, וכל אלה יעשו זאת בצנעה.

ואמר רבי יוסי, שצידי עכו החמירו על עצמם, שלא לצוד כל עיקר. והדשים של ציפורי החמירו על עצמם, שלא לדוש כל עיקר.

הדישה שהתיר תנא קמא

מבואר בברייתא, שלדעת תנא קמא המתיר לדוש בצנעה בחולו של מועד לצורך המועד, דשים במועד חילקא טיגריס וטיסני.

לדברי אביי, חילקא היא דישה שחותך כל חטה לשנים, וטיגריס היא דישה שחותך כל חטה לשלוש, וטיסני היא דישה שחותך כל חיטה לארבע.

ולדברי רב דימי, חילקא שהתיר תנא קמא היא כונתא, כלומר כוסמת. והכוונה לכוסמת מקולפת אחר שנשרית במים, כמו שיתבאר בעזה"י, ולכן נקראת חילקא, על שם שנטלה קליפתה והיא חלקה. ובהמשך יתבאר בעזה"י שהקשו על דברי רב דימי.

חילקא טריגיס וטיסני טמאין בכל מקום

כלל בידינו, שאין שום אוכל מקבל טומאה, אלא אם כן הוכשר לכך תחילה, על ידי שנגעו בו אחד משבעת המשקים המכשירים אוכל לקבל טומאה.

ומבואר במסכת פסחים, שסולת של בני כפרים מקבלת טומאה, כי הם מקפידים שתהא נקיה, ולפיכך לותתים אותה תחילה במים, ובכך היא מוכשרת שכן המים הם מהמשקים שמכשירים אוכל לקבל טומאה. אבל בני כפרים אינם מקפידים בכך ואינם לותתים תחילה במים ולפיכך אינה מוכשרת לקבל טומאה.

ואמרו בברייתא, שחילוק זה אמור בסולת, כלומר בחיטים טחונים בריחים, אבל חילקא טיגריס וטיסני, מוכשרים בכל מקום לקבל טומאה.

ולדעת אביי, שדברים אלו הם חיטים כתושות לשתיים או לשלושה או לארבעה, מובן מדוע הם מוכשרים, כי אי אפשר לעשות זאת בלא לתיתה במים.

ולדעת רב דימי, שחילקא היא כוסמת קלופה, הסיבה שהיא מוכשרת כי כדי שיהיה נקל לקולפה שורים אותה תחילה במים, ובזה היא מוכשרת לקבל טומאה בכל מקום.

הנודר מן הדגן

אין נקרא דגן אלא הגרגרים כמו שהם, שעושים מהם כרי, אבל לאחר שנטחנו, ונשתנו, שוב אינם קרוים דגן.

ומבואר במסכת נדרים, שהנודר מן הדגן, כלומר שאוסר עצמו להנות מהדגן, אסור אף בפול המצרי יבש, שעדיין הוא גרגיר כמו שהיה. אבל מותר בלח, שנתרכך, וכבר אינו נחשב דגן, וכמו כן מותר באורי. וכן בחילקא, וטריגיס, וטיסני.

ולדעת אביי שחילקא, וטריגיס, וטיסני הם חיטים כתושות לשתיים או לשלושה או לארבעה, מובן מדוע אינם נחשבים דגן, כי כבר נכתשו.

אבל לדעת רב דימי, שחילקא הוא כוסמת קלופה, קשה, מדוע אינה נחשבת דגן, הלא הגרגיר שלם כמו שהיה, והרי זה דגן.

המכירה בחנות בחולו של מועד

חנות שהיא פתוחה לסטיו, כלומר שיש לפניה מקום ספסלים, ולא רשות הרבים, הואיל ואינה פתוחה לרשות הרבים כשאר חנויות, פותח ונועל כדרכו.

וחנות שהיא פתוחה לרשות הרבים, אינו פותח כדרכו, אלא פותח דלת אחת ונועל דלת אחת. חוץ מערב יום טוב אחרון של חג, שאז רשאי לפתוח ולהוציא סחורתו, לעטר את שוקי העיר בפירות, בשביל כבוד יום טוב האחרון.

וכל החילוקים הללו אמורים במוכר פירות, כגון

בקי צור

ללמוד להביין ולזכור

מסכת מועד קטן דף יג

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

חיטים, שיש מקום לחשוד את הקונה, שקונה לצורך שאר ימות השנה.

אבל המוכר תבלין, כגון כרוב וכרשינין, **מוכר כדרכו בכל אופן**, כי הכל יודעים שקונים זאת לצורך המועד, שהרי אינו מתקיים אלא זמן קצר.

ומהטעם הזה התיר רב הונא למוכרי בשמים למכור את סחורתם במועד, בשוק, כדרך שהם מוכרים כל השנה.

סליק פרק מי שהפך

פרק שלישי ואלו מגלחין

דפים יג-יד

איסור גילוח וכיבוס בחולו של מועד

חכמים חששו, שמא יכנסו בני אדם לרגל כשהם **מנוולים**, כלומר כשאינם מגולחים, ובגדיהם אינם מכובסים, ויסמכו על כך שיגלחו ויכבסו בחולו של מועד, שהם פנוים בו ממלאכתם.

ומחמת החשש הזה, אסרו חכמים לגלח ולכבס במועד. ומעתה, על ידי האיסור הזה, יגלחו הכל ויכבסו בגדיהם קודם הרגל, ויכנסו לרגל מגולחים, ובבגדים מכובסים.

איסור גילוח וכיבוס לאנשי משמר ואנשי מעמד

אנשי משמר ואנשי מעמד, הם כהנים לויים וישראלים הבאים כל אחד בשבוע שלו למקדש, כהנים להקריב קרבנות, לויים לשורר, וישראלים לעמוד על הקרבנות, וזמן המשמר הוא משבת ועד שבת.

וכל אלו **אסורים להסתפר ולכבס כל אותו שבוע, כדי שיעשו זאת קודם לכן**.

ואצלם התירו להסתפר ולכבס ביום חמישי בשבוע, מפני כבוד השבת.

ואלו מגלחין במועד

נתבאר, שאסרו חכמים לבני אדם לגלח במועד, כדי שיגלחו קודם המועד. ויש בני אדם שלא היו יכולים לגלח קודם המועד, ולכן התירו להם לגלח במועד.

א. הבא במועד ממדינת הים.

ב. הבא במועד מבית השביה.

ג. היוצא במועד מבית האסורים.

ד. מנודה שהתיר לו חכמים את נידויו במועד.

ה. מי שנדר שלא לגלח, ובמועד נשאל על נדרו לחכם והתירו.

ו. נזיר שנטמא במת, ונטהר, שדינו לגלח לחזור למנות נזירות טהרה.

ז. מצורע שנטהר, שצריך לגלח כחלק מסדר טהרתו.

ולענין נזיר ומצורע יתבאר בעזה"י בדף י"ז, האם דינם ככל השאר, והותר להם לגלח במועד רק כשלא היה להם פנאי לגלח קודם לכן, או שלהם הותר לגלח במועד, גם כשהיה להם פנאי לגלח קודם המועד.

ואלו מכבסים במועד

נתבאר, שאסרו חכמים לבני אדם לכבס במועד, כדי שיכבסו קודם המועד. ויש בני אדם שלא היו יכולים לכבס קודם המועד, והתירו להם לכבס במועד.

א. הבא במועד ממדינת הים. ובהמשך יתבאר בעזה"י, שהדבר תלוי, לאיזה צורך יצא.

ב. הבא במועד מבית השביה.

ג. היוצא במועד מבית האסורים.

ד. מנודה שהתיר לו חכמים את נידויו במועד.

ה. מי שנדר שלא לכבס, ובמועד נשאל על נדרו לחכם והתירו.

ו. הזבים, והזבות, והנדות, והיולדות, וכל הטמאים שטהרו במועד.

ויש דברים שמותר לכבסם במועד מטעם אחר, והוא, שהם מטנפים תמיד, וגם כשכבסום קודם המועד, צריך לכבסם שוב במועד.

א. מטפחות [=מגבות] הידים.

ב. ומטפחות הספרים.

ג. ומטפחות הספג, שמנגבים בהם עצמם כשיוצאים מבית המרחץ.

כל אלו מנוים במשנתנו, ולהלן יתבאר בעזה"י, שיש אופנים נוספים שמותר לכבס במועד, כגון מי שיש לו רק בגד אחד, וכן בגדי פשתן. [ראה להלן בדף י"ד ובדף י"ח].